

REGIONÁLNÍ CHARAKTERISTIKY STÁTŮ KARIBSKÉ OBLASTI

- základní fyzickogeografické a socioekonomické charakteristiky regionu viz předchozí kapitoly 2-12; následuje zpřesnění a doplnění údajů

Vymezení regionu

- jedná se o ostrovní region Velkých a Malých Antil a o Bermudy
- v některé literatuře bývají do tohoto regionu zahrnuty i pevninské státy Belize, Guyana, Surinam a Francouzskou Guyanu, a to z jazykových, politických a kulturních důvodů
- rozloha vodní plochy čítá necelé 3 mil. km²
- oblast svým charakterem připomíná Oceánii, jde o rozptýlené ostrovy, bývalé kolonie, závislá území, což je i jeden z důvodů vymezení regionu
- převažují zde země, které byly nebo dosud jsou pod správou jiných zemí než tradičních „latinských“ koloniálních mocností Španělska a Portugalska; jedná se především o Velkou Británii, Francii, Nizozemsko a USA
- do španělské sféry vlivu patřila jen *Kuba*, část *Haity* (Dominikánská republika), *Portoriko*
- většina ostrovů ohraničuje Karibské moře, přímo v něm leží jen *Jamajka, Kajmanské ostrovy a Nizozemské Antily*; navíc některé *malé ostrůvky při pobřeží států Střední Ameriky* patří k těmto samostatným státům (viz kapitoly 14-1 až 14-8); výjimkou jsou ostrůvky *Bajo Nuevo, San Andrés a Providencia*, které patří Kolumbii a tvoří tzv. intendencii značně vzdálenou od pobřeží Kolumbie

Obyvatelstvo

- **rasová struktura** – značná odlišnost od jiných latinskoamerických zemí, *Indiáni* byly *vyhubeni*, místo nich *potomci černošských otroků* (v jiných latinskoamerických státech potomci bílých přistěhovalců a míšenci), proto na většině ostrovů převládají z 90 % *černoši a mulati*, pouze na Kubě a Portoriku tvoří většinu *kreolové*; *přistěhovalci z Asie* (verbováni jako pracovní síly po zrušení otroctví) mají početné zastoupení na Trinidadu a Tobagu
- **jazyková struktura** – jde o velmi pestrou oblast, hlavním důvodem byly změny majitelů ostrovů během 16.-19. století; dnes 4 oficiální jazyky (*španělština, angličtina, francouzština, holandština*), mnozí obyvatelé znají dva až tři z těchto jazyků, nebo hovoří směsicí těchto jazyků (*kreolština, patois, papiamentu*)
- **náboženská struktura** – vyplývá z koloniálního období, převzatá náboženství kolonizátorů (z křesťanských směrů *katolicismus, anglikánství*); díky asijským přistěhovalcům rozšíření *hinduismu a islámu*; na Haity jsou početní vyznavači afrického animistického kultu *vúdu*
- **sociální struktura** – velké rozdíly mezi jednotlivými skupinami lidí a mezi státy navzájem; jedná se o málo lidnaté státy, tudíž gramotnost, zdravotní péče, služby jsou obecně na lepší úrovni, než v jiných zemích Latinské Ameriky; najdeme extrémy jako Kuba (téměř nulová negramotnost), Haity (okolo 50 % negramotných, 80 % lidí žije pod hranicí chudoby, není zajištěna dostatečná zdravotní péče, vysoká dětská úmrtnost, nízká naděje dožití)

Historický vývoj administrativního uspořádání

– rozlišují se tři etapy ve vývoji států, resp. jejich státního zřízení:

a) předkoloniální období

- území původně osídleno kmeny Arawaků, kteří žili ve velkých osadách, dodržovali zřízení matrilineárních rodů, společnost byla stratifikována podle majetkových poměrů
- hlavně zemědělci, ale obchodovali s kontinentem, odkud získávali zlato a stříbro
- před příchodem Evropanů byli Arawakové z Malých Antil vytlačeni bojovnými kmeny karibských Indiánů (Kalinago), kteří přišli z oblasti dnešní Brazílie; ženy a děti přijímali mezi sebe, muže obřadně zabíjeli; název kanibalové vznikl zkomolením jejich jména (Kalinago – Caribales – kanibalové)

b) období kolonizace

- příjezdem prvních Evropanů se život Indiánů změnil; Arawakové přijali Evropany přátelsky, ale byli záhy olupováni a zabíjeni kvůli zlatu (to netěžili, nýbrž kupovali na kontinentu)
- zotročování původních indiánských kmenů pro práci na plantážích nemělo úspěch, proto byli Indiáni zabíjeni a místo nich přiváženi otroci z Afriky
- asi do 17. století v oblasti pouze Španělé, poté si začali dělat nároky i Angličané, Francouzi a Nizozemci; západní část Panenských ostrovů původně zabrali Dánové, krátkou dobu měli na Sv. Bartoloměji kolonii i Švédové
- vykořisťování původních obyvatel a drancování ostrovů po celé koloniální období; zakládání plantáží cukrové třtiny, banánovníků, bavlníku, tabáku, koření a jiných tropických plodin; produkce určena pro Evropu

c) období nezávislosti

- za konec koloniálního období je považován počátek 19. století, resp. rok 1801, kdy vyhláší nezávislost francouzská kolonie Haiti; jedná se o první stát s nebělošským obyvatelstvem, který v dějinách kolonialismu získal samostatnost (suverenitu)
- na jiných místech se koloniální zřízení udržovalo ještě dlouho; nejvíce sílilo osvobozenécké hnutí ve španělských državách, které měly vzor v osvobozujících se zemích na kontinentu (boje za nezávislost 1810-1825) a které byly nejkrutěji vykořisťovány a byly nejlidnatější
- roku 1821 vyhláší samostatnost Dominikánská republika; spor mezi Španělskem a USA vyvrcholil krátkou válkou roku 1898, kdy USA obsadily Kubu a Portoriko, jedny z posledních španělských kolonií (poslední kolonie, která se vymanila ze španělského vlivu, byly Filipíny)
- ostatní území v Karibské oblasti zůstávala pod koloniální správou, různý přístup koloniálních mocností k poskytnutí nezávislosti

1. Velká Británie

- pokusy o vytváření větších administrativních celků z malých ostrovů
- v letech 1871-1956 Závětrné ostrovy (severní část Malých Antil po Dominiku) a Návětrné ostrovy (jižní část)
- roku 1958 spojeny všechny državy do Západoindické federace, mezi jednotlivými členy byly minimální kontakty, vzájemné ekonomické vazby neexistovaly; státy bohatší na suroviny měly pocit, že doplácí na ekonomicky slabé státy; následoval rozpad federace
- roku 1962 vyhláší nezávislost Jamajka a Trinidad s Tobagem
- ostatní kolonie získaly separátní postavení

- Britové si zachovali politický i ekonomický vliv ve všech svých koloniích, které i po získání nezávislosti zůstaly monarchiemi v rámci Commonwealthu
- dosud existuje značná ekonomická (hospodářská) závislost ostrovů na Velké Británii, která je stále hlavním odběratelem produktů těžby a zemědělství
- Anguilla (závislé území s vnitřní samosprávou), Bermudy (závislé území s širokou vnitřní autonomií), Britské Panenské ostrovy (závislé území s částečnou vnitřní autonomií), Kajmanské ostrovy (závislé území s vnitřní samosprávou), Montserrat (závislé území s vnitřní samosprávou), Turks a Caicos (závislé území s vnitřní samosprávou)

2. Francie

- francouzské državy jsou ekonomicky zcela závislé na mateřské zemi
- Francie umožnila zvýšení životní úrovně oblastí nad karibský a i latinskoamerický průměr (srov. s Haiti, které vyhlásilo samostatnost)
- všechny bývalé državy byly formálně „povýšeny“ na součást Francie jako zámořské departementy (Guadeloupe, Martinik – francouzské zámořské departementy)

3. Nizozemsko

- umožnění průmyslového rozvoje držav, které však jsou zároveň připoutány nizozemským kapitálem, k němuž se přiřadil i kapitál USA
- bývalé kolonie mají dnes statut zámořských departementů (Aruba, Nizozemské Antily)

4. USA

- americký kapitál umožnil rozvoj držav, které jsou navíc důležitým rekreačním zázemím pro USA
- Americké Panenské ostrovy (nezačleněné území USA, v podstatě kolonie), Portoriko (volně přidružený stát USA s vnitřní samosprávou)

Hospodářství

- nerostné suroviny: oblast relativně bohatá, i přes svou malou rozlohu, na nerostné suroviny (*bauxit, nikl, mangan, zlato*)
- průmysl: rychle se rozvíjí průmyslová základna, důležité jsou *rafinérie ropy*, produkce pro potřeby USA
- zemědělství: oblast má přebytky *tropického ovoce* (banány, citrusy, mango, avokádo, ananasy), *cukrové třtiny*, *bavlny* a *koření* (muškátu, vanilky, zázvoru, čili) nebo speciálních produktů (škrob *arrowroot*)
- z mezinárodního hlediska jsou důležitá finanční centra: *Bahamy, Bermudy, Kajmanské ostrovy, Turks a Caicos*; tamní vlády vytvořily z ostrovů „daňový ráj“ s cílem přilákat zahraniční banky a jiné finanční podniky k trvalému usídlení
- cestovní ruch: výhodné podmínky díky politické stabilitě, celoročně příjemnému počasí (Malé Antily), dosud čistému moři; příjmy států z cestovního ruchu jsou vyšší než z exportu
- doprava: dobře rozvinutá díky cestovnímu ruchu; pro osobní dopravu je prioritní letecká doprava, každý ostrov má přijímací letiště, hlavní ostrovy napojeny na mezinárodní síť aerolinií do Severní Ameriky a Evropy; v nákladní dopravě dominuje lodní námořní doprava, která slouží dovozu a vývozu surovin; početná obchodní flotila Baham, Bermud a Kajmanských ostrovů je dána tím, že je pod jejich vlajkami registrována flotila amerických lodí; pozemní doprava je zaměřena hlavně na silniční dopravu, která je kvalitní a síť silnic vede přes celé ostrovy nejen kolem pobřeží; železniční doprava hraje jen okrajovou roli, úplná síť železnic byla vybudována na Kubě; na ostatních ostrovech

vybudována železnice pouze pro svoz cukrové třtiny (Portoriko, Jamajka, Trinidad a Tobago), nebo nebyla vybudována vůbec; s omezováním pěstování cukrové třtiny železnice vyřazovány z provozu, někde přebudovány na rekreační dopravu a slouží cestovnímu ruchu

- ekonomika: hlavní úlohu hraje americký kapitál (mimo Kubu a francouzská území), který ovládá těžbu, průmysl, zemědělství, cestovní ruch, bankovníctví
- integrační sdružení: CARICOM (Karibské společenství), CCM (Karibský společný trh), CARIFTA (Karibské sdružení volného obchodu), ECCM (Východokaribský společný trh), aj.